

О. В. Руль

ВИРАЗНІ МОЖЛИВОСТІ ЕТНОСТИЛІСТИКИ В СУЧАСНОМУ ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРІВ

У статті проведено дослідження, пов'язане з різними структурними аспектами філософії дизайну середовища. На прикладі вже утворених та дієвих схем показано, як можна виокремити та піднести в сучасному розумінні свою традиційну, територіально притаманну культурну ідеологію щодо організації життєвого простору.

Дослідження апелює до історичних аспектів дизайну і філософії життя українського соціуму. Розглянуто кілька термінів, які вже є популярними в своїх регіонах: це «Хюге» – данська філософія щасливого життя та «Вабі-сабі» – японське естетичне світобачення. Також проаналізовано творчість відомих українських митців, які торкаються цієї тематики й демонструють її певні положення у практичних розробках. Виявлено конкретні чинники, котрі впливають на формування предметно-просторового середовища людини, й ті ідеї і цінності, яким приділяється сьогодні найбільше уваги. Загальним і бажаним висновком передбачається відповідь на питання: якими ж саме можливостями етностилістики ми володіємо в сучасному дизайні?

Ключові слова: *дизайн середовища, життєвий простір, Хюге, Вабі-сабі, культурна ідеологія.*

Вступ. Питання етнічної стилістики є популярним на сучасному етапі розвитку дизайну середовища. В час, коли система розробки проектів почала змінюватися, на робочі місця з дизайну приходять нові люди з новими ідеями, є можливість по-новому розвинути давно існуючий народний стиль. Так, спираючись на вже відомі світу дослідження, ми приходимо до нових рішень, сучасніших та актуальніших. Розглядаємо історичну підставу, як те, що існувало і працювало колись, аналізуємо теперішній час, наші потреби та цінності, поєднуємо ці два чинники і отримуємо нові ідеї.

Зазвичай у пересічної людини складається вкрай примітивна думка щодо українського етнічного стилю. Це не означає, що вона хибна, але вона недостатньо глибока і може бути вже застарілою. Тому варто звернутися до досвіду деяких українських дизайнерів, які осмислюють це питання не лише з точки зору фольклорного мистецтва та ремісництва, а й з позицій філософії утворення та функціонування самого побуту. Наприклад, до робіт Сергія Махна – досить відомого архітектора, предметного дизайнера, кераміста та колекціонера творів сучасного українського мистецтва. Його творчість руйнує переконання, що етнічний стиль – це вже усталений та візуально й формотворчо визначений напрям. Поєднуючи та роблячи симбіоз із кількох культур, Сергію Махно вдалося отримати нове бачення

функції еkleктики в етностилі, продемонструвати нову концепцію інтерпретації народного українського стилю у живому сучасному прочитанні.

Мета дослідження полягає у виявленні й окресленні актуальних можливостей етнічної стилістики в сучасному дизайні інтер'єрів. Вбачається важливим дослідити різні етнічні стилі, проаналізувати роботи українських дизайнерів, які працюють у цьому напрямку.

Виклад основного матеріалу. «Етнічний стиль», «етнічний дизайн» у сучасних інтер'єрах – поняття, в яких закладено прагнення дизайнерів зберегти творчу інтерпретацію мистецьких і культурних надбань певних націй і народностей для їхньої подальшої ролі в сучасному світі.

На сьогодні етнічна тематика є одним із головних спрямувань у формуванні простору сучасного інтер'єру. Актуальність такого напрямку, насамперед, можна обґрунтувати тим, що протягом тривалого часу в дизайні середовища приділялася увага використанню лише сучасних матеріалів та форм, нехтуючи традиційними культурними здобутками.

Є підстави вважати, що в сучасному світі складно зберегти щось у його первозданному вигляді. В часи, коли за допомогою мережі Інтернет ми можемо легко дістати будь яку інформацію, маємо можливість проаналізувати творчий здобуток чи не всього людства. Проте, коли ми маємо настільки значний пласт інформації, то можемо втратити фокус. У зв'язку з цим, набуває поширення тенденція звернення до коріння, до пошуків першоджерел, до того, що для нас є найбільш відповідним та природнім. Ця тенденція безпосередньо стосується і мистецтва, дизайну у своєму прагненні відіграти відповідальну роль збереження такого етнодуху у сучасних культурних і соціальних процесах. Відновлюється зацікавленість до національної ідентичності, а відтак – і бажання задіяти в повсякденному житті як нові елементи побуту, так і принципи організації середовища в цілому [1].

Відомо, що дизайн тримається на чотирьох китах – архітектурі, образотворчому мистецтві, ремісництві та технологіях. От саме технології розширили світогляд у дизайні і «переписали» наше сприйняття і планування так званого життєвого простору.

Звернення до досвіду вже згаданого дизайнера Сергія Махна доводить, що можливо поєднати філософію японського стилю «вабі-сабі» та українське традиційне світобачення. Така можливість яскраво проілюстрована плануванням, вирішенням інтер'єру, екстер'єру та оточенням будинку, в якому проживає сам Сергій Махно зі своєю родиною. На його думку, японська та українська архітектура XVIII-го століття мають багато спільного і дуже схожі між собою. Так, стріха, глина, дерево – це саме ті елементи, які перекликаються із українською традиційною архітектурою [2].

Якщо говорити про «вабі-сабі», японський напрям, то це скромність, простота, чистота ліній. Його описують як красу того, що є недосконалим як щось миттєве чи незавершене. Ця філософія полягає у можливості сприймати предмети в своєму естві, непідробності та безнадмірності [3].

Виходячи із зазначеного, можна провести паралель і з українськими мотивами. Так, характерні елементи українського стилю – це глина, тепло, затишок, строгі форми, рівні лінії, витонченість в керамічних виробках, це максимально відкритий простір, легкість. Сергій Махно як поціновувач натуральних матеріалів створює в своєму середовищі симбіоз цих напрямків. Тож у приміщеннях часто використовує традиційну українську технологію мазанки. Свої дизайнерські світильники дизайнер виготовляє з кераміки, дерева та глини за спеціальною технологією. Весь будинок дизайнера слугує яскравим прикладом його вподобань – від зовнішнього вигляду фасаду і аж до найменших дрібниць в інтер'єрі (рисунок 1) [2].

Рисунок 1. С. Махно. Shkrub House. Фасад та інтер'єр будинку [4]

Ще трохи зупинимося на японському напрямку «вабі-сабі». Створюючи емоційний інтер'єр в контексті даного світобачення, можемо звернути увагу на стриманість та багатогранність текстур. Саме неправильні лінії та відсутність чіткої геометричної організації переважають над точністю та рівномірністю.

Важливою особливістю стилю «вабі-сабі» буде те, що кожна річ у приміщенні матиме певний сенс для власника, а не просто виконуватиме ту чи іншу утилітарну функцію. В інтер'єрі японського стилю мають переважати легкі, традиційні для цієї країни кольори. Таку невимушену атмосферу в кімнаті допоможуть створити: білий, бежевий, сірий і молочні відтінки стін, стелі та підлоги. Для зближення із природою в меблевих виробках використовуються темні породи дерев. Часто дизайнерами застосовується й необроблене дерево, яке лише вкрите незначним шаром лаку.

Освітлення відіграє також важливу роль в становленні дизайну від «вабі-сабі». З давніх часів вважається, що японський дім освітлюється не сонячними променями, а місячним сяйвом. Тому підбір освітлення має бути таким, щоб його температура та інтенсивність мали тьмяне світло, яке підкреслюватиме текстури середовища і зберігатиме виразність натуральних кольорів предметів інтер'єру та його оздоблювальних матеріалів [5]. Цей стиль може мати дуже різноманітне виконання (рисунок 2).

Рисунок 2. Приклади інтер'єрів у стилі «вабі-сабі» [5]

Спираючись на дані Європейського соціального анкетування, зауважимо, що данці є найщасливішими людьми в Європі. Так, вони найчастіше збираються зі своєю родиною, друзями, а також почувають себе найбільш миролюбно та спокійно. Тож останнім часом помітно зростає цікавість до данського способу життя і багато людей приїздять до Данії в пошуках «хюге». По всьому світу з'являються кафе, пекарні та крамнички, засновані на цьому данському способі життя. «Хюге» – це більше про атмосферу та досвід, ніж про речі. Це перебування з найдорожчими і найближчими, це відчуття затишку дому, коли відчуваєш себе у безпеці та захищеним від усього світу, це відчуття ніби в коконі, де можна послабити свою захисну броню. «Хюге» може бути нескінченною розмовою про малозначні (або значні) речі, чи навпаки – насолодою тишею поміж один одного. А відтак – у кожного можуть бути свої власні межі того, що він вважатиме за «хюге».

Данці дуже полюбують дизайн. Сходити на прогулянку по данських оселях – це буде схожим на перегляд сторінок журналу, присвяченого дизайну інтер'єрів. Данці можуть легко викласти значну суму за вінтажне крісло чи красиву дизайнерську вазу.

Данські оселі і є осередком «хюге». Домівка – центр соціального життя в Данії. Є навіть певний перелік речей, що зроблять ваш дім більш «хюгним», але цей список може змінюватися. «Хюге-місце» – це правило для кожної оселі, такий собі «затишний куточок». Це таке місце, де після важкого дня можна загорнутися у ковдру з книжкою та чашкою чаю. Такі куточки данці створюють як в будинках, так і поза ними, у спільному дворіку.

Речі, що створюють «хюге-місце», – це камін, свічки, меблі з натурального дерева, дерев'яна підлога та прості дерев'яні дитячі іграшки, які також повернули свою популярність після тривалого панування пластикових (рисунок 3).

Рисунок 3. Дерев'яна мавпа Кая Боєсена [6]

Занести до оселі щось природне – це є необхідність для данця. Природними елементами в інтер'єрі можуть бути: листя, гілки, квіти. Книжки різного жанру, хаотично розміщені на полиці, кераміка, що радуватиме око, натуральність текстильних матеріалів, які приємні на дотик, вінтажні речі з історією та безліч подушок. Цей перелік може продовжуватись [7].

Як вже зазначено, головним атрибутом освітлення у данців є свічки. Свічки використовують всюди – в житловому будинку, у класах, у залах офіційних засідань. Вважається, що немає більш швидкого способу створити «хюге» у приміщенні, аніж запалити кілька свічок. Данці одержимі світлом у принципі. Вони уважно підбирають лампи і розміщують їх у конкретних

місцях, щоб створити острови м'якого світла. Найпрекрасніші дизайнерські лампи світу з'явилися в «золоту» пору данського дизайну.

У Данії більшу частину року стоїть хмарна погода, і тому в своїх рішеннях дизайну вони так прагнуть створити тепле літнє світло, яке зігріє. Захід сонця, світло свічки, та полум'я від спалюваного дерева – приблизно 1800 кельвінів, лампа розжарювання – 3000 кельвінів. З цього і розуміємо, що данці обирають світло в діапазоні від 1800 до 3000 кельвінів [7].

Узагальнюючи розуміння про сенс данського світобачення «хюге», можна сказати, що це затишок, речі з історією, м'які та приємні текстури та матеріали, тепле світло, атмосфера навколо, хороша компанія, натуральність та єднання з природою. Це інтер'єр, в якому присутній не просто дизайн, а сама філософія життя (рисунок 4).

Рисунок 4. Колаж з наповненням простору в стилі «хюге» [8]

Наступним і головним аспектом дослідження буде саме український етнічний стиль, оскільки саме фундаментом сучасного українського дизайну можемо вважати складову глибинних цінностей національної культури України [9].

Занурюючись в історію побуту українця, бачимо, що у людей завжди була особиста незалежність: своя земля, на якій завжди є їжа, своя хата, де завжди тепло та затишно. Створювався комфорт навколо своєї сім'ї та оселі. Привітні, гостинні та дружні українці могли побудувати хату всім селом для

свого односельчанина. Такі цінності та філософія життя народу – одні із головних засад у творенні українського стилю.

В українських традиціях завжди домінувало ремісництво. Затишок в оселі створювався в тому числі і за рахунок витворів мистецтва, зроблених руками.

Варто наголосити, що мистецтво, перейшовши у промисловість, стало важливим економічним чинником. Багатство та оригінальність української народної творчості вже давно посіли значне місце на світовому ринку. Різні регіони України відомі своїми вишиванками, килимами, керамікою, виробами зі скла, різьбярством, гончарством та розписами. Орнаменти на вишиванках змінювалися залежно від часу та можливостей, але найбільш старовинними треба вважати ті, котрі мають найпростіший геометричний рисунок, складений з ромбів, квадратів, хрестів та інших фігур. Зважаючи на це, таку вишивку можна визнати щиронародною. До неї також відносять і орнаменти, котрі складаються з найпростіших рослинних мотивів, в яких іноді можна побачити троянди, жолуді, купчаки, дубове листя та інше. Такі ж орнаменти нерідко використовують і в різьбярстві, ткацтві, скляних виробках та кераміці. Їх простота також проявляється в однобарвності чи двобарвності, що свідчить про те, що вишивка з орнаментами такого характеру уособлює в собі продукт народної творчості [10]. Так, українська душа, живучи в мальовничих природних місцях, відтворює їх у своїй творчості, щоб вона залишалася поряд завжди і не розривала цей зв'язок людини з природою.

Така концепція єдності з природою та натуральності і простоти в речах нагадує вже згаданий данський «хюге». Так само українцями цінуються й речі з історією, коли із покоління в покоління передається особливо дорога для людини річ. Це теж споріднює українські погляди зі стилем «хюге» та японською течією «вабі-сабі».

Подібність українського, данського та японського традиційних світобачень вражає, адже означені народи за своїми звичаями та культурою зовсім різні. Проте філософія самого життя та облаштування життєвого простору за певними критеріями знайшли певні точки сходження.

Можемо стверджувати, що поєднання фундаментальної глибини цінностей національної культури України з цінностями інших культур, їх сучасне переплетення даватиме своєрідну нову культурну якість у дизайні [9].

У студії дизайну Сергія Махна, на прикладі його будинку «Shkrub», розповідають про українські традиції, втілені у сучасному житловому інтер'єрі. Так, у будинку використано кілька сортів української глини, якою оздоблені стіни у дев'яти різних техніках. Цікаві та рівномірні текстури досягалися способом вбивання глини дерев'яною ложкою (рисунок 5). Крім цього, застосовувалася ще техніка часів Трипілля – глина змішана з насінням льону, жита та пшениці [11].

Вітальню будинку прикрашає шестиметрова стійка зі старовинною українською керамікою. Частина самої ж будівлі збудована зі старої деревини

із розібраних старих хатин. Такий хід оснований на філософії «пам'ятати старе і цінувати нове». Вона є даниною збереженню знань та водночас екологічним рішенням. В домі Сергія Махна зібрана велика колекція предметів сучасного українського мистецтва. І звичайно ж – садок біля хати, який увібрав в себе мистецькі твори та ландшафтні цікаві поєднання японського клена та української традиційної кераміки [11].

Рисунок 5. Техніка декорування стін в Shkrub House [12]

Результати проведеного аналізу дозволяють зробити висновки про стрімке зростання зацікавленості етнічною стилістикою в сучасному дизайні інтер'єрів. Схожість розглянутих стилів «вабі-сабі» та «хюге» з українськими традиціями дають підстави розвитку сучасного українського етностилю. Значимість цієї теми варто надалі розвивати серед українських дизайнерів та архітекторів й знаходити можливості її подальшого втілення у життя.

Список використаних джерел

1. Крилатова О. Вектори розвитку етностилю в сучасному дизайні // Вісник Львівської національної академії мистецтв. 2013. Вип. 24. С. 27.
2. Сергій Махно і його Shkrub House. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kyFQix4XuGA&t=102s>
3. Ваби-саби. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Ваби-саби>.
4. Дом Сергея Махно под Киевом. URL: <https://www.interior.ru/place/7354-dom-sergeya-makhno-pod-kievom.html>

5. Ваби-саби – краса несовершенства._URL: <http://iqinterior.ru/ваби-саби-красота-несовершенства>
6. Бойсен К. История удивительного человека и его игрушек. URL: <https://nordiz.wordpress.com/2015/02/08/кай-боесен-история-удивительного-чел/>
7. Вікінг М. Маленька книга хюге. Як жити добре по-данськи. Харків, 2017. С. 11–23, 111–133.
8. Интерьер в стиле Хюгге._URL: <https://zen.yandex.ru/media/remelle/interer-v-stile-hiugge-5e0494766d29c100adfd1781>
9. Даниленко В. Я. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури ХХ століття (національний та глобалізаційний аспекти): дис. ... д-ра мистецтвознавства: 05.01.03 / Львів. нац. акад. мистецтв. Львів, 2006.
10. Модзалевський В. Основні риси українського мистецтва / мал. П. Діденко. Чернігів: Друк. Г. М. Веселої, 1918.
11. 5 українських традицій для вашого дому. Інтер'єр в стилі Хюгге. URL: <https://www.instagram.com/p/CLrxmgNgVsM/?igshid=1ly8bnqgfga7m>
12. ELLE DECORATION в гостях у архитектора Сергея Махно. URL: <https://www.elledecoration.ru/interior/houses/elle-decoration-v-gostyah-u-arhitektora-sergeya-mahno-id6866166/>

References

1. Krylatova O. Vectors of ethnic style development in modern design // Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv. 2013. Iss. 24. P. 27.
2. Sergei Makhno and his Shkrub House. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kyFQix4XuGA&t=102s>
3. Wabi-sabi. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Ваби-саби> (accessed 21.02.2021).
4. Sergei Makhno's house near Kiev. URL: <https://www.interior.ru/place/7354-dom-sergeya-makhno-pod-kievom.html>
5. Wabi-sabi – the beauty of imperfection. URL: <http://iqinterior.ru/vabi-sabi-krasota-nesovershenstva>
6. Boysen K. The story of an amazing man and his toys. URL: <https://nordiz.wordpress.com/2015/02/08/kaj-boesen-istoriya-udivitelnogo-chel/>
7. Viking M. Little book of Hugge. How to live well in Danish. Kharkiv, 2017. P. 11–23, 111–133.
8. Interior in the style of Hugge. URL: <https://zen.yandex.ru/media/remelle/interer-v-stile-hiugge-5e0494766d29c100adfd1781>
9. Danylenko V. Ya. Design of Ukraine in the world context of art and design culture of the twentieth century (national and globalization aspects): dis. for Dr. in Art History: 05.01.03 / Lviv. nat. acad. of arts. Lviv, 2006.
10. Modzalevsky V. The main features of Ukrainian art / fig. P. Didenko. Chernihiv: Druk. H. M. Veseloi, 1918.
11. 5 Ukrainian traditions for your home. Hugge-style interior. URL: <https://www.instagram.com/p/CLrxmgNgVsM/?igshid=1ly8bnqgfga7m>
12. ELLE DECORATION visiting architect Sergei Makhno. URL: <https://www.elledecoration.ru/interior/houses/elle-decoration-v-gostyah-u-arhitektora-sergeya-mahno-id6866166/>

O. V. Rul**Expressive possibilities of ethno stylistics in modern interior design**

The article conducts research related to various structural aspects of the philosophy of environmental design. On the example of already formed and effective schemes it is shown how it is possible to single out and present in the modern sense the traditional, territorially inherent cultural ideology concerning the organization of living space.

*The study appeals to historical aspects of design and philosophy of the life of Ukrainian society. Several terms that are already popular in their regions: *Hugge*, the Danish philosophy of a happy life, and *Wabi-sabi*, the Japanese aesthetic worldview, are considered. The works of famous Ukrainian artists who touch upon this subject and demonstrate its certain provisions in practical developments are also analyzed. The specific factors that influence the formation of the subject-spatial environment of man, and the ideas and values that are given the most attention today are identified. The general and desirable conclusion consists in the answer to the question: "what exactly are the possibilities of ethno stylistics in modern design?"*

Keywords: *environmental design, living space, Hugge, Wabi-sabi, cultural ideology.*